

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4. Vtrum panis possit connerti in corpus Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](#)

ECONVENTA in corpus Christi: unde non aliunde quam ex Aucto-
bro doctrina excludenda sunt. & detegenda hinceta hys illa
sum est igitur, quod p̄mo assumitur à Scoto, invenientia his
transfusum per se ab esse panis ad non esse panis: nā per se ultimū
ad quem, est esse corporis Christi: est enim cōuersio ista

inter terminos positi-
tios per se primo:
hoc est ab esse panis
ad corpus Christi, &
ad illum per se pri-
mo terminū ad quē
non sequitur sola ne-
gacio esse panis, sed
sequitur affirmatio
seu positio eius qd
fui panis: sicut enim
post consecrationem
appositiones iste am-
bitus verbi panis non
est, & id, quod fuit
panis est, quia est
corpus Christi.

TAd argumentū er-
go dī, qd falsum assu-
mit seū supponit, si in-
ueniuntur mutationē
seu transfusum per se,
ab esse panis ad non
esse illius.

Ad SECUNDVM dicendum, p̄
forma, quæ est terminus a quo,
non convertitur in alia formā,
sed una forma succedit altera in
subiecto, & ideo prima forma
nō remanet nisi in potentia ma-
teria: sed hic, substantia panis
converitur in corpus Christi,
ut supra dictum est: * unde ra-
tio non sequitur.

Ad TERTIUM dicendum, p̄
licet post consecrationem hæc
sit fallā. Substantia panis est ali-
quid, id tamen in quod substi-
tuta panis est conuertita, est aliqd:
& ideo substantia panis nō est
annihilata.

Cūnam contrarium in
proposito inveniuntur:
nam secundum Ambros. id quod erat panis, est corpus Christi:
vbi ad claritatem doctrinæ obserua cause varietatem ve-
rariū propositionum, & vt exemplariter dicatur, quando aer
naturæ alter convertitur in ignem, licet vera sint iste tres con-
versiones post conversionem aeris in ignem, scilicet aer non
est, aer non est aliqd, aer est nihil: quia tamen materia,
quæ fuit aeris, modo est materia ignis, falsa est ista quarta,
ær est annihilatus. Et similiter in proposito, quāmvis alia
ratione vera sint post conversionem iste tres, sedicere panis
non est, panis non est aliqd, panis est nihil: falsa autem est
quarta, scilicet id, quod erat, panis non est aliqd, seu est
nihil, quia sua contradictione est verisimilis, scilicet id, quod
erat panis, est corpus Christi: ideo falsissimum est, panem
sue per se, sue per accidentem redigi in nihil: vnde si panis an-
nihilatur in hoc sacramento, non omni eodem modo se ha-
beret, quo nunc se habet: quia nunc sic se habet ad esse, &
non esse, quod ita non est, quod id, quod erat panis, est res
realissima, scilicet corpus Christi, si autem esset redactus in
in nihilum, ita panis non esset, quod id, quod erat panis nullia
res esset. Procul sim ergo à patrum doctrina huiusmodi figura-
menta.

Cūra verba Auctoris in hac responsione ad tertium caue ne
fallaris, putans Auctorem Ambros. contrarium, vel me expo-
nisse mēto vocabulo Ambrosi verbum, dum in hac litera
dicatur, quod post consecrationem hæc est falsa, substantia pa-
nis est aliqd, & Ambros dicente, id quod erat panis, est aliqd,
scilicet corpus Christi, ego exposui, quod id, quod
demonstrat, & refert substantiam: quoniam substantia, quæ erat
panis est corpus Christi: quia mutata est in corpus Christi.
Diversimodo liquidebit substantia nomine Auctor, & nos
vñ finis: nam Auctor substantia nomine vñ est loco nomi-
nis specifici panis, supponendo panem esse substantiam. Et
fecit hoc Auctor, vi præteruerat le ab accidentibus panis.

Aliquis ponit in obliquo, & distinguere substantiam panis
accidentia panis, ac si dixisset, post consecrationem
sæcunda, panis est aliquid: nos autem substantia nomine
abstrahend, abstractio, abstrahendo, à qualitate differendum, &
prædictum sumus pane in recto, dicentes, substantia, quæ erat
panis: quam libitiam Ambr. per relationem substantiae ab-
stractio, dicens, &
sic quod erat panis, iam est corpus Christi: quia isto Christi
creaturam mutata,
& sic ex pane sic cor-
pus Christi: non enim
potest dici, quod ly-
quid erat panis, re-
ferat accidentia panis
remanentia, quia illa
nō sunt corpus Christi:
nec sunt mutata
in corpus Christi,
quorū utrumq; Ambro-
dicit de eo quod
erat panis, s. quod erat
panis, est corpus Christi, quia mutata
est in corpus Christi, virtute sermonis
Christi: hanc eodem
modo sumptum sub-
stantiam saluator si-
gnificauit, ac demon-
stravit per h. ly, di-
cens, hoc est corpus
meum: est enim pro-
prietas, tenus,
h. c. substantia est cor
pus meus, vi inferioris
amplius pacet.

Super Quæst. 75.
Articulum 4.

TItulus inelli-
gitur de cōuer-
tione substan-
tiali, quia panis sub-
stantialiter sumptus

transubstantiatur in corpus Christi: sic enim ecclesia intelligit
conversionem. Et propterea Auctor querit, virtus ut possibili-
tis huiusmodi conuersio:

¶In corpore articuli duo sunt. Primo dicitur, quod oportet
ponere conuersionem. Secundo tractatur, qualis est illa con-
versio.

¶Quo ad primum, ex repetitione supradictorum, ac discur-
sum, concludetur conuersio. Quo ad secundum, duo de hac
conversione dicuntur. Primum est, quod non est finis con-
uersionibus naturalibus: sed est omnino supernaturalis. Se-
condum est, quod sola Dei virtus fit, & primum quidem
Auctoribus Ambro. & Chrysost. probat: secundum autem fi-
mū cum primo, ratione probat.

¶Vbi scito, distinguere conuersionem in formalem, & substancialē.
& naturales appellari formales nō ea ratione, quia forma
cōvertiscitur in formam: sed quia finis deperditionem vñis for-
ma, & acquisitionem alterius dicitur totum categoriacem
conuersi in totum, vñcum dicimus, quod aer conuersus est in
ignem; conuersio autem substancialis appellatur, quia totum
estiam lyca, & categoriacem conuersi in totum, puta si aer
conuersetur in ignem, quod etiam partes essentiales aeris
conuerserentur in partes essentiales ignis. Et talen est h. nō
conuersio. Auctor ponens, hinc manifestat differentiam
inter conuersionem istam, & naturales, & ex differentia inter
actum infinitum, & actum finitum procedit ad probandum, q.
agens creatum, quia ex finito agit actu, ad folias formales con-
uersiones se extendit, Deus autem quia ex infinito agit actu,
ad totum ens se excedit, ac per hoc ad conuersationem substancialē.
Et inde inferior, q. actum conuersio nec conuinetur sub
generi naturalis mox seu mutationis, nec nominari iū
incipit proprius, sed nomine p. p. vocari potest transubstan-
tiationis: ac enim a latro Concilio Lateran. sub Inno. I I I. ap-
pellata legamus.

Circa

Circa hanc materiam aduerte, quod Scotus in 11. dist. 4. q. 3. re purans impossibilem conuersiōnem panis in corpus Christi prae exēfens. & manens secundum suum esse antiquum; triplicē im-

ginatur tunc ubi tantum rationē prima est, quæ iam dicta est, s. qua tota substantia conuertitur in totam substantiam p̄r̄existētēm ac manentem secundum eū antiquum.

pus Christi, necesse est quod forma corporis Christi, de nouo incipiat esse in materia panis; qd̄ est falso. non ergo panis conuertitur in substantiam corporis Christi.

¶ 3 Prat. Ea quæ sunt secundū se diuersa, numquam unum eorum sit alterum: sicut albedo nūquam fit nigredo: sed subiectum albedinis fit subiectū nigredinis, dī in 1. * Physico. sed sicut duæ forma contrariae sunt secundū se diuersa (utpote principia formalis differentiæ existentes) ita duæ materie signatae sunt secundū se diuersa, utpote existētes principia materialis distinctionis. Ergo non potest esse, q̄ hæc materia panis fiat hæc materia qua individuatur corpus Christi. Et ita non potest esse, q̄

cupidum eū accidere, ut illi ubi era terminus a quo, & in hac declinat. Scot. In qua secundum ueritatem nulla eft trāsubstantiatio, nulla conuerſio: quia ponit ut panem redigi in mīhi, & sola uox conuerſionis & transubstantiationis cum ordine successione corporis Christi in loco panis affirmatur. Relicta autē transubstantiatione productiua, tanquam non habente hoc sacro locū, nūc Scot probat primā eftē impossibilē, & deinde tertiam eftē ratio- nabilē. Arguit igitur ad impossibilitatē transubstantiationis pri- ma, quā credimus uere in hoc sacro calvariū nihil est terminus no- nū actionis proprie dicta, nisi per illā actionē accipiat esse sub- stantiale vel accidētale, sūc q̄ est formalis terminus illius actio- nis. Corpus Christi p̄a exēfens, &c. nullū esse accipit in sua substantia per hūmōr transubstantiationem. ergo corpus Christi in iū substantia non eft terminus nouā actionis transubstan- tiationis panis in ipsum. Minor supponit clara. Major uero probat duplēciter. Primo, quia si nullū eftē accipit per illā, non ī inelli- gibiliusq; si ibi aliiquid terminis rēalē actionē substancialē, &c. Secundo quia ēt filius Dei terminans aērā generationem, per illā accipit esse, & personam eftē, & Deum eftē. Tertiū autē transubstantiatione in probabilitatē eftē in proprio probat: quia eo modo terminus prior conuertitur in terminum posteriorem, quo terminus posterior succedit. termino priori: fed terminus po- sterior deit, Corpus Christi, non succedit secundum esse simpli- citer, sed secundum tam esse p̄a exēfens hic termino priori id est, pan p̄existētē, ergo nec panis conuertitur, nec tra sit in corpus Christi, secundum eftē hic p̄a exēfens panis p̄existētē.

¶ Pro solutione harum obiectionum, & ampliori notiā tā oculi mysterij, duo p̄alibanda sunt: alterum ex philosophia alterum ex Ambro. Ex physico siquidem habemus q̄ cum de sub- stanciali mutatione inter positivos terminos eft term̄, ipsius in- fans mutationis, in quo substantialis mutatio simul fit, & facta est, et primū eftē termini ad quem, & primum non eftē termi- ni a quo, aeris gratia, cum aer conuertitur in ignem, instans illud, in quo ignis simul fit & factus est, est primū eftē ignis: quia ignis est & immediate ante illicet tempore non erat, & est pri- mum non eftē aeris, quia aer tunc non eftē, & immediate ante illicet tempore erat. A diuo autē Ambro. superius relata habemus uerba, quod era panis ante confectionem, iam corpus Christi eft post confectionem, quia fermento Christi creaturā mutat, &c. Ex his, simul iunctis & perspicaciter consideratis, habemus actionem transubstantiationis circa panem uerari, & in panem terminari, hoc modo uidelicet, q̄ in instanti conuersiōnem panis in corpus Christi, quod era panis ut sic id eft, secundum eftē panis, haber rationem termini a quo, & ruris quod era panis, quod iam eftē corpus Christi, ut incipiens esse corpus Christi, ha- ber rationem termini ad quem, ita quod terminus ad quem, non est corpus Christi absolute, sed hoc quod era panis esse corpus Christi, ut pater exponendo pro illo instanti, quo ista transubstan- tiatione simul fit, & facta est. Ex falsitate siquidem illius, corpus Christi nūc eft & immediate ante hoc non erat, habetur q̄ cor- pus Christi absolute non eft terminus huius transubstantiationis.

A nis: ex eo autem quod ista est uera, hoc quod era panis, nūc eft corpus Christi, & immēdiatē ante hoc, quod era panis, nō eft corpus Christi, manifestētē habetur, q̄ terminus ad quem aēcio- nis & mutationis huius eft hoc, quod era panis, esse de nouo corpus Christi: sicut ex ueritate istius alterius, scilicet hoc quod

erat panis, nūc non eft panis, & immēdiatē ante era panis, ha- betur terminū a quo eft hoc, quod era

panis sub eftē panis. Vbi uidere potes, in eo quod eft panis an te confectionem, p̄a in med.

Referunt de confit. c.

Quia cor-

pus affum-

pta in med.

Sed contra eft, quod † Euse. emiss. dicit, Nouum tibi & im- possibile esse non debet, quod in Christi substantiam terrena & mortalia conuertuntur.

R E S P O N . Dicendum quod, sicut supra dictum est * cum in hoc sacramento sit verum corpus Christi, nec incipiat ibi esse de nouo per motum localem: cum etiam nec corpus Christi sit ibi sicut in loco (vt ex dictis patet *) necesse eft dicere quod incipiat ibi esse per conuer- sionem substantiae panis in ipsum: hæc ramen conuerſio non eft similis conuerſionibus naturali- bus, sed eft omnino supernatura- lis, sola Dei virtute effecta. Vnde

Art. i. huius quæst.

Art. i. huius quæst.

C actionem mutationem aliquam effici in substantia corporis Christi: quia quod era panis de nouo eft corpus Christi, non per mu- tationem corporis Christi, sed per mutationem panis in corpus Christi. Et ad ampliorem fidelium intellectum consolationem, habemus non solum dictas enuntiationes nouiter ueras quasi fe- tenentes ex parte panis, sed habemus redundātēm seu resultan- tem aliam propositionem nouiter ueram, quia ex parte corporis Christi: eft enim de nouo uera hæc, scilicet, corpus Christi eft id quod era panis. Nec hanc ego nominau, sed ex propo- sitione diuī Amb. per conuerſionem simplicem illam habemus: dicente enim Amb. quod era panis eft corpus Christi, inferrur optime per conuerſionem simplicem, ergo corpus Christi eft quod era panis, & similiiter sequitur, conueenter loquendo, q̄ corpus Christi eft quod era panis. Quo fit, ut admirabilem ueritatem nouam in Christi corpore ex hoc sacramento fateamur. Nam ante institutionē huius sacramēti ista era fala, corpus Christi eft quod era panis: quia sua conuerſio erat fala, quod era panis, eft corpus Christi: post confectionem in uero corporis Christi fuerunt amba uera. Et similiiter in qualibet, quæ quoti- die fit, confectione hostia in missa confectione facta, amba ista nouiter sunt uera, quod era iste panis, eft corpus Christi, & corpus Christi eft, quod era iste panis. Nec queras a me vte riorem modum quomodo fiat ista, sed fari fit supposita uera transubstantiationis fide, quia panis in corpus Christi immuta- tum mutatur, uidere nos ueritatem dictarum enuntiationum.

D ¶ Ex his autem ad Scotti rationem contra possibilitem huius conuerſionis dicitur argumentum: supponere falso, corpus Christi absolute eft terminum actionis seu mutationis huius termini: terminatur enim tam mutatio quam actio, ut ad terminū ad quem, & qui fit ad hoc, quod era panis, esse corpus Christi: hoc enim de nouo fit, & eft per actionem istam conuerſionem pa- nis in corpus Christi.

E ¶ Vnde concepia maiore, ad minorem dicendum eft, quod male assūmit, aut supponit corpus Christi absolute eft terminum actionis, ut patet ex dictis. Nec obstat quod sapientissime dicitur & repetitur infinitas, quod hæc conuerſio habet panem pro ter- mino a quo, & corpus Christi pro termino ad quem: quoniam breuitatis causa hos terminos absolute proferimus, cum grano tamē faliis ab eruditis intelligentēs, ut expouimus.

¶ Ad rationem Scotti pro transubstantiatione adductiū, facile responderetur negando minorem: quoniam corpus Christi suffice- dit panis, & secundum eftē simpliciter, id eft, substancialē, & secundum eftē hic, id eft, sub accidentibus panis: sed non eft mirum de arguente: quoniam sola uoce dicens conuersiōnem substantiae panis in substantiam corporis Christi, conueenter assūmit, quod corpus Christi non succedit panī, secundum eftē simpliciter, cum secundum ueritatem substantia corporis Christi sit id, quod era panis: & per hoc fit ubi era panis, id eft,

Tertia S. Thomæ. HH continue-

contineatur sibi accidentibus, que continebant panem, ut sepe inducta decretalis lateranensis cum doctrina Concilii Florentini testatur.

Nec obstat dictis, quod Auctor in 4. senten. distinet. 11. questione. i. articul. 4. uidetur locare huiusmodi propositiones, quibus usi sumus, inter proprias. Nam

In lib. de his
q. mysteriis
initianur c.
9. parum a
med. 10. 4.

dupliciter potest indicari, & examinari propositio ista, quod erat, panis est corpus Christi: primo ad exprimendam conuercionem hanc: secundo, ad exprimendum conuersonis huius proprios terminos. Et si quidem ad exprimendum mutationem, qua est conuersio, assimilatur, intra latitudinem generis sui actionis intelligenda est: & propterea ly quod, non habet subiectum unum, & idem sub duabus fucessive terminis, scilicet pane, & corpore Christi manere, quod in proposito non nisi meta phorice, aut ratione accidentium remanentiam uerifatur, & sic ab Auctore inter proprias computatur ibidem, ubi de conuertione loquitur. Si vero hoc propositio ad exprimendos terminos conuersonis huius assimilatur, tunc propositio est, & vera & propria. Et quod sit uera, pater ex ipso eius expositio, que Auctor eam ibi in responione ad primum exponit, id ipsius terminis dicens, verbum Ambroſij est exponendum, quod erat, panis est corpus Christi, id est, quod est sub speciebus panis, primo fuit panis, & postea corpus Christi: ubi uides Auctorem exponendo, afferere de ly, quod est sub specie panis prius suffit panem, & postea corpus Christi: nihil enim aliud significat Ambroſij propositio de terminis conuersonis intellecta dicendo, quod erat panis, est corpus Christi, ut pater intuenti. quod autem sit propria, & hinc patet: quia expositio ab Auctore data est proprii, & ex ratione probatur: quia ly quod, est relatum identitatis substantiae, & sufficienter refert eandem substantiam, referendo substantiam eandem fine qualitate: sic enim contingit in proposito: illud enim idem refertly, quod, dicendo, quod erat, panis est corpus Christi: quod dehinc nostra uer ly hoc, dicendo, hoc est corpus meum. Scant ergo folida, & proprie dicta, que ex Ambroſio diximus, quoniam ad terminos conuersonis exprimendos usi sumus auctoritate dicta, & ad hoc idem Ambroſius ad literam loquens est, ut pater eius textum intuenti.

In responione ad tertium adiutor dic in illa duo, scilicet rationem conuertibilitatis corporis Christi, & modum, quo fit huiusmodi conuersio. Et quoniam eximia a latentia sunt hec, nec ab omnibus conceperat, primo declaranda sunt ambo: deinde conferendum est primum cum aliorum opinionibus. Ratio igitur conuertibilitatis assignatur in litera communicatio in natura enis: modus autem subditur, & est, quod est potest actor entis id quod est entitas in natura, conuertere in id, quod est entitas in altera, sublatu eo, per quod ab ea distinguatur; ubi circa rationem conuertibilitatis, dociliſ eto interpres, plures uitando errores ex illo uero, communis natura entis. Errates primo, si per communem naturam entis intelligere ens communissime sumptum communem Deo & creaturis, & manifesta est erroris ratio: quia hinc sequetur, conuertibilitatem etiam posse esse inter rem creatam & increatam; quia communis est ei huiusmodi natura entis, quod confat non solum esse falsum, sed fatuum. Errares quoque, si per communem entis naturam intelligeres gradum aliquem, seu naturam aliquam, supra specificas genericasque rerum naturas. Nam ut dicitur 4. Metaphysic. idem est homo, & ens homo, & sic de aliis; non enim se habent ens & homo, sicut animal, & homo; nam animal, & homo duas formaliter naturas significant, scilicet rationalitatem, & animalitatem; ens autem & homo unam tantum naturam significant, eam scilicet, quam significat homo, & non aliam. Sed hoc metaphysico relinquens negotio (quoniam ad propositum non refert utro modo dixeris) dicimus, quod per naturam entis intelligit Auctor ens communem solis creaturis, quod

E no[n] natura in litera appellatur: sicut, quia huiusmodi ens secundum Auctoris doctrinam secundum hunc naturas generi & species definitur. Et per hoc differt ab ente incerto, in quo esse non definitur natura aliqua, sed ipsum esse in seipso subsistens vocatur natura Dei, & deitas, & Deus. Est igitur ratio conuertibilitatis, totius unius rei in totam alteram rem, communicatione earum in natura entis communis omnibus creaturis tantum. & hinc habes secundum Auctorem, quod secundum totalem conuersionem quelibet creatura potest per diuinam omnipotentem converti in quamcumque aliam creaturam, quia creaturas omnibus communis est huiusmodi entis natura.

Circa modum quoque conuersio, causum oportet esse lectorum. Errare si quidem primo, intelligere possit per modum diuisiois; sed separationis unius nature ab altera, sicut animalitas separatur a rationalitate, dum sit animal sine ratione. Et similiter errare si intelligetur per modum abstractionis: sicut es una, & eadem secundum priorem rationem abstrahit a seipso secundum rationem posteriorem, sicut color albus in quantum color, abstrahit a seipso, in quantum albus. Et patet ratio erroris vero bique ex hoc, quod neutrō modo panis conuertetur in corpus Christi; sed sola natura entis mutata in pane, conuertitur in corpus Christi, formaliter loquendo.

Contrariatur etiam directe intentio hie sensus, quoniam directe intentum ab Auctore est, quod totum conuertatur in totum, & non quod una res aut una natura sub una ratione tantum conuertatur in aliam. Hec enim interpretatio ad hoc ostendit, quod conuertibilitas erum est in quantum id in quo communicant, & non secundum ea in quibus differunt, quod contrariatur non solum Auctoris, sed etiē doctrina, afferenti panem conuerti in corpus Christi, & non solum entitatem panis in entitatem corporis Christi conuerti, sed panem conuerti in corpus Christi, unde litterae verba que superfecte faciuntur nident dicto reprobatu sensu, dum sonant, id quod est entitas in una re, potest actor entis conuertere in id quod est entitas in altera, sublatu eo per quod ab illa distinguatur, intelligenda sunt sic: ut tota res, puta panis, conuertatur in totam rem puta corpus Christi: hoc enim importat illa uerba, id quod est entitas in una; in id quod est entitas in altera, nam tota res est entitas in una, & tota res est entitas in altera; quod autem subditur, sublatu eo, per quod ab illa distinguatur, proceditudo ad differentiam proprii distinctiū a communi natura entis subiectum est. Sed huiusmodi differentia non consistit in hoc, quod entitas rei, puta panis, conuertatur in entitatem alterius rei, puta corporis Christi: panis uero proprium constitutum per quod specie distinguuntur ab altera re (puta corpore Christi) non conuertatur in alteram rem, puta corpus Christi, sed tollatur non coluerendo ipsum in esse. Sed constitutu huiusmodi differentia in hoc, quod dum tota res, quae est panis, conuertitur in corporis Christi, formalis ratio naturae entis saluatoris formaliter vero ratio proprij constitutum, & distinctioni panis non saluat, post conuersio enim panis in corpus Christi, panis entitas conuerta entitas quedam est: panis vero conuersus panis non est, sic enim verificatur quod fit conuersio entitas in entitatem, sublatu eo, per quod distinguatur; perinde est enim ac si dictam sufficeret, quod conuersio sit per totius quidem rei conuersio in totam rem alteram, sed inter rationes seu coniunctiones substantiales communes, vel proprias dissipatas est: quia res conuerta sic secundum communia quafaluntur, quod iterum fit ex corundem predicationem, secundum uero proprijs non subdit coriūdum predicationem. Hoc enim modo intelligitur sublatu eo quod distinguatur, & totam rem conuertit in totam rem, ita quod nihil eius secundum se remaneat, aut in nihilum decidat.

Et si insisteret, quod si tota res totaliter conuertitur in totam

aliam rem, stritra Auctor laborauit ad distinguendum in rebus conuertibilibus naturam entis, in qua conuenient, a propriis dis-

tin-

Sed huius rerum &c. respondet non frustra, sed utiliter Aucto-rem laborasse a se idem rationem convertibilitatis totalis supernaturalis proportionaliter ad rationem conversionis substancialis naturalis. Dupliciter siquidem naturali conversione invenia (scilicet, vel per modum generationis, sicut cum aer convertitur in nouum ignem: vel per modum aggenerationis, scilicet cum alimento) convertitur in substancialiam eius quod nutritur) communis ratio utriusque conversioni est conversionem materia & diffinitam informis, quibus fiebat distinctionis, & in ipsa conversione materia utroque remaneat, & forma rei qui convertitur non remanet: unde ut proportionality de totali conversione doctrina tradetur, posuit Au-tor in convertibilibus huiusmodi naturam entis in qua conuenient, & constitutiva specifica, quibus distinguuntur, & rursus ponit naturam in qua res, quae convertuntur, communicat cum altera, remanent in illa altera, non in seipso: quia sic non convertuntur in altera item, sed in simili. Et propterea dicitur falso rationem formalē eius, spēcūlū autem distinctionē in converti, quod nec in le nec in sua simili remaneat, & propterea afferri dicuntur, & non falso secundum suam rationem formalem.

Dux propter necessitas doctrinæ huius sive: altera, ut convercio supernaturalis proportionalis cōuerſionib⁹ naturalibus simonfrat: altera, ut intellectus noster ex naturalibus conversionibus quas nouit, manu ducatur ad supernaturalē, & si non penetranda, faltem cogitanda, ut non impossibilia existimetur. Et hoc pro explicatione litera sive dicta.

Conferendo autem Auctoris rationem de convertibilitate cuiusque creature in quamcumque aliā, occurrit Petrus de Palambigus, & Durandus oblitus manifeste in quest. 2. distinct. 11. duplicit, scilicet soliendo rationē Auctoris, & arguendo contra dictam positionem.

Ratio igitur Auctoris (scilicet agens virtutis infinitę, quod habet actionem in totum ens, potest convertere, &c.) soluitur a Durand. dicente quod ex hoc non potest convertere nisi communicantia in materia, ratione cuius unum potest dici manere in altero.

Contra positionem autem arguit multipliciter: primo, Consersum manet in eo, in quod consersum est, ergo non possunt in unum converti nisi communicantia in materia. Antecedens probatur quia per hoc differat consercio ab annihilatione. Consequens etiam probatur ex eo, quod non manet in eo actū: quia unde non est consersum, ergo manet in eo in potentia non actua, sed passiva. Hoc autem est potentia materia.

Secundo, absurdum est angelum converti in lapidem, aut econtra nisi dicere illa absurditas ab antiquo reprobata, quod una natura potest fieri alia, puta quod albedo potest fieri nigredo, quod implicat contradictionem in omnibus naturis contrariis sive disparatis.

Tertio, si unus angelus posset conserui in aliud, sequeretur, quod angelus posset definire esse sine annihilatione, scilicet per conversionem in aliū: consequens est fallitum, quia angelus non potest incipiere esse nisi per creationem. Igitur nec potest definire esse nisi per annihilationem.

Arguit quartus auctoritate Aug. 7 super Genes. dicentes, quod corpus posse mutari in spiritum aut naturam incorpoream, nec aliquos sensisse scio, nec fides habet.

Quinto auctoritate Boet. in lib. de duab. natur. & una persona Christi dicentes, illa sola inter se transmutari possunt, quae habent unius materie communem substancialē.

Deinde idem Durandus in q. 3 arguit specialiter contra conversionem materie in materialē, quam Auctor in hac litera ponit. Arguit autem sic: si materia conserteretur in materialē quod consercio fieret per hoc, materia definieret esse in se, & esset in suo simili in materia alterius, in quam conserua dicitur: sed hoc non potest dici: quia sic consercio non differet ab annihilatione: nam annihilata materia in aliquo, nihilominus remaneat similis materia in aliā sine aliqua consercione. Et rursus sequeretur secundū hoc, quod non dicaretur materia unius magis conserui in materialē aliquis determinati, quam in materialē cuiuscumque alterius, quia qualibet est similis cuilibet.

A Deinde arguit Durand. idem, ibidem contra modum conversionis in litera possum, sciens quod totam convertitur in totū: ita quod materia in materialē, & forma in formam convertuntur. Primo, quia ex hac positione sequitur substancialē panis vere annihilari. Et probatur sequela. Primo: quia id quod prius fuit aliquid, & postea est nihil, est vere annihilatum: sed secundum hunc conversionis modum substancialē panis ante consecrationem fuit aliquid, & post consecrationē est nihil, ergo substancialē panis est vere annihilata. Maior patet exractione terminorū. Minor probatur: quia id quod nō est aliud in le vel in alio, est nihil: sed substancialē panis post consecrationē non est aliquid in se (ut patet) nec in alio, scilicet corpore Christi, quam ante. Secundū, quia si in corruptione materia defineretur esse, quemadmodum & forma, iam non esset corruptio, sed annihilationē: sed in hoc modo conversionis tam materia, quam forma panis definit esse, ergo est vera annihilationē. Tertio, si remanente corpore Christi immutato rediret eadem substancialē panis, oportet panem illum creari, quia de nihilo fieret, quia non de substancialē corporis Christi nec de aliqua alia substancialē fieret: ergo si præexistente corpore Christi, & nihil de substancialē panis in eo remanente, panis definit esse (ut in proprio loco ponitur) vere annihilaretur. Et probatur consequentia ex eo, quod eodem modo se habet aliquid ut sit terminus ad quem annihilationē, & terminus a quo creationis: ac per hoc sicut corpus Christi redente pane per creationem non impedit ueram creationem, ita idem Christi corpus definito pane, ita quod nihil eius maneat in se, aut Christi corpore, non impedit quin sit vera annihilationē. Vnde infert Durand. quod duobus existentibus modis conversionis in præexistens (s. per modum quo alimentum convertitur in id quod alitur, & per modum imaginatum nulli intelligibilem), s. quo totum convertitur in totum præexistens, modo superioris expresso) nec unus ilorum per ecclesiam sit magis approbatus, aut reprobatus, quād alius: uidetur probabilitas quod illus modus, qui est possibilis, & intelligibilis effet eligendus & tenendus. Ad horum cuiudentiam non oportet alia facere fundamenta: sed si superius dicta recolantur, omnia ferre patent, si consideretur, n. differentia inter aliquid esse seu remanere in alio, & id quod fuit aliquid esse illud aliud, elucescat solutio modi. Imaginatur Durand. & male, oportere conseruum manere in eo, quod est conseruum, cum secundum ueritatem conseruum non maneat in eo, in quod est conseruum: sed est ipsum, in quod est conseruum: & propterea panis non annihilatur, nec remanet in corpore Christi; sed id quod erat panis, est corpus Christi.

Vnde singillatim respondendo, confutatur solutio ad rationem Auctoris Durand. allata: quoniam innititur huic fallo fundamento, Conseruum oportet manere in eo, in quod conseritur. Et in hoc quoque peccat primum argumentum contra positionem Auctoris, nam hoc salium assumit pro antecedente. Et ad probationem eius respondet falsissimum esse, quod per hoc consercio differat ab annihilatione: differit enim ab illa per hoc, quod id quod erat panis, est corpus Christi.

¶ Ad secundum dicitur, quod licet sit secundum naturalem potestiam absurdum, angelum posse converti in lapidem, aut econtra: nō est tñ absurdum em, potentiam obedientiæ ad diuinam omnipotentiam. Et licet optimè sit reprobatum, albedinem fieri nigredinem, sicut etiam reprobatum est panem fieri corpus Christi, non tamē reprobatum est, albedinem posse per diuinam omnipotentiam converti in nigredinem. non enim implicat contradictionem, & similiter panis posse converti in corpus Christi.

¶ Ad tertium dicitur, quod angelus posset definire esse si

non annihilationē per consercionem in aliū. Et cum obijicit, quod

non potest incipiere esse nisi per creationem, rideo quod si ly pot,

attenditur finē potentiam ordinariam, uerum est, quia modus incipiendi per creationem est tamquam naturalis modus, quo incipiit esse angelus, cui responderet annihilationē si tamquam naturali modo perderet esse. Verum sicut supernaturaliter perdere esse per consercionem in aliā creaturā, non video quare supernaturaliter non possit incipiere esse per consercionem alterius in ipsū non præexistentē, sed acquirentē esse. Et mouet ad hoc, quia scilicet videtur conserueri una creaturā in aliā nō præexistentem, & acquirentem esse, quam in Cādem præexistentem. Vnde nom-

Tertia S. Thomæ.

RH 2 admitt.

admititur ultimo assumptum a Duran. in hoc arguendo, quod si admittendum puras tamquam impertinens, nega sequelam ad praesentem difficultatem pertinentem.

¶ Ad quartum & quintum simul dicitur, quod tam Aug. quam Boetius mutationibus naturalibus, & quae de factio secundum fidem sunt, loquuntur:

In corp. &
ar.3.

D.376.
¶ Ad obiecta deinde cuiusdam contra conversionem materiae in materiam respondeo communicando in vocabulium cum argente, quod remaneat in suo simili contingit duplicitate, vel per isolatum simili remanentem, vel per remanentem simili sic, quod est quod erat reliquum. Et in conversione, quidem de qua est sermo, materia convertitur remanent in suo simili secundo modo: quia materia corporis Christi est, quod erat materia panis: argens vero accipit remanere in suo simili primo modo, secundum quem procedere consequtias, & non secundum alterum modum, clare patet.

D.445.
¶ Ad obiecta demum eiusdem Duran in q.
3. contra modum conversionis iam declarata negatur sequela annihilationis. Et ad pri
mam probationem, dicitur quod plus requiriatur ad veritatem maiori, scilicet quod id quo i fuit res illa, postea sit nihil, quod in proposito est fallum, quia licet panis ante consecrationem fuerit aliquid, & post consecrationem non sit aliquid, quia non est, quod tamen erat panis ante consecrationem, eit post consecrationem aliquid, scilicet corpus Christi. Vel potes distinguere, maiorem dupliciter posse intelligi, scilicet cum præcisione uel sine præcisione.

Et si quidem intelligatur cum præcisione, hoc est præcedendo a quocumque alio non significato per eum, dicitur quod propositio est uera, & patet ex ratione terminorum, sed non est admittenda minor cum huiusmodi præcisione uero intelligatur abque rei scissionem compositorum cum ipsius veritate, quamvis non significatorum per eam dicitur, quod propositio potest esse, & uera & falsa; quia rem, puta panem, prius fuisse aliquid, & postea nihil plurius modis contingere potest: inter quos unus est per totalem conversionem ipsius in corpus Christi, secundum quem modum falsa est propositio; quia quod erat panis, est corpus Christi. Et quia in minori exprimitur iste modus, ideo simpliciter maior est falsa.

Ad secundum negatur consequentia, quoniam ut iā patet, plus requiriatur ad annihilationem, quia definire esse materiam & formam, & potes ad utrumque argumentum & similia altius respondere, dicendo, quod esse nihil, non est aliquid, definire esse, & si quid huiusmodi significatur, contingit dupliciter. Vno modo per se, & si ue risificant omnia afflupta, alio modo concomitantem ad conversionem in aliud, & sic omnia sunt falsa. Et quia in proposito panis concomitantem, ad conversionem sui in corpus Christi non est ali quid, est nihil, definit esse, & non per se est nihil, non est aliquid definit esse, ideo non annihilatur: annihilation enim per se est ad nihil, ad non aliquid, est ad non esse.

Ad tertium negatur assumpta primo conditionalis, dicendo quod si diuina omnipotencia restituaret eundem panem numerum, posset forte dupliciter illum restituere, scilicet uel per modum creationis, uel per modum reconversionis. Et si fieret per modum creationis, impertinentia sunt omnia quae adducuntur; quia corpus Christi non est terminus a quo creationis; quo iā tamen fuit terminus ad quem conversionis; & si fieret essent uerē amba iste propositiones, hic panis est, & corpus Christi est, quod fuit iste panis. Si uero fieret per reconversionem

nem (ita quod corpus Christi in quantum est quod erat panis, conuerteretur in panem) tunc uerum esset, quod panis qui fuerat, iterum est: sed non est, ut enuntiatio dicens, corpus Christi est quod erat iste panis. Factus sum insipiens, fed Durandus me coegerit.

¶ Quocirca illata a Duran, de probabilitate sue phantasie manifeste conuinctus, fulsis ex decreali lateranen. de sun. Trinit. & fid. cathol. firmiter credimus, cum dicimus, transubstantiationis pane in cor. 3. & in vino, & in uino in art. 1. & 2. quoniam Christi. Constat enim quod transubstantiationis importatio aliud quam unionem materiali, quae fixxit Durandus, fieri sub forma corporis Christi, non namque apud omnes fidèles imitatione quodam panis in corpus Christi ineffabilem: ita quod mutatione facta, corpus Christi est quod erat panis, & ubi erat panis, & ubi prestat cum universalis ecclesia in cunctis sacramentis redigere intellectum in oblationem Christi, quā contra Ambrosio precepta nature uires, ordinem aut potentiam, in hoc mysterio querere.

A D QUINTVM sic proceditur. Videtur, quod in hoc sacramento nō remaneat accidentia panis, & uini. Remotionem priori, remouetur & posterius: sed substantia est naturaliter prior accidente, ut probatur 7. Metaph. Cum igitur facta confectione, non remaneant substantia panis in hoc Sacramēto, videatur, quod non possint remanere accidentia eius.

¶ 2 Præterea. In sacramento ueritatis non debet esse aliqua deceptio: sed per accidentia iudicamus de substantia. uidetur ergo quod decipiat humanum indicium, si remanentibus accidentibus substantia panis non remaneat: non ergo hoc est conueniens huic sacramento.

¶ 3 Præterea. Quāuis fides nostra non sit subiecta rationi, non tamē est

¶ Super quibz. septuagesima quinta articulum quinum.

I N hoc articulo & reliquis eius septuagesima quinta questione, duo solum notanda occurunt. Primum est in art. 6. ad primū, quod forma panis est forma substancialis, specie differens a pata secundum Auctōrem, dum dicit, quod ars pro ducta forma substantiale panis uirtute ignis, decoquens materiam ex farina & aqua confectam.

¶ Persuadetur autem sic esse: quia ex fide tenemus conuersio nem solius substantiae panis in substancialis corporis Christi: si enim forma panis est accidentis, non per se, sed per aliud, scilicet subiectum, conuerteret panis in corpus Christi. Et rursus nihil prohiberet facta confectione remanere formam panis cum ceteris accidentibus remanentibus, quod conitatur esse, fallum.

¶ In responsione ad secundum eiusdem 6. art. occurrit secundum, quod est ex Scoto in 4. sen. dif. 1. q. 3. contra hanc literam, ponet formam panis conuerti in animam Christi, secundum quod dat esse corporeum. Arguitque dupliciter, si hostia concreta a Christo in coena, fuisse triduo mortis feruata, permanasset eadem res primo contenta sub hostia, ergo permanisset eadem forma corporis Christi constituenta illud corpus, sed anima Christi non permanebat in constitudo corpus illud; quia fuit separata a corpore, ergo conuersio non fuit facta in animam Christi. Omnia sunt clara. Et prima consequentia patet ex eo, quod res primo contenta est corpus Christi.

¶ Præterea. Conuersio realis debet fieri in rem realem, ut realem: sed anima intellectiva ut dat esse corporeum distingendo contra eam se animatum, non est quid reale ut reale, sed potius ut ratio, sicut commune non est aliquid præter singularia, ergo ista conuersio non est in animam Christi sub tali ratione.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia corpus Christi unum & idem est quod continetur sub hostia, & quod est secundum se, eadem est sententia de identitate corporis Christi in rerum natura, & in sacramento: non enim oportet magis seruare identitatem corporis Christi in sacramento, quam in rerum natura. Et propter ea dicitur ad affirmatum conditionale, quod res primo contenta fuisse in illo triduo eadem triplici identitate numerali, scilicet hypostasis, esse actualis existentia, & materia, & fuisse non eadem formaliter, sicut in rerum natura corpus Christi in illo triduo erat.